

סוגיות בדף היומי

זבחים ק"ח: "בעי רב פפא: עומד ורואה, יושב ואינו רואה, מאי? בעי ר' ירמיה, עומד על גבי [שפת הנחל ורואה, בתוך הנחל ואינו רואה, מאי? תיקו"]

– מדוע לא יפסיק סעודתו ויברך ברהמ"ז לחוש לדעת השו"ע, וכמו שכתב כן בשו"ת אור לציון (א"ח יז). והנה בשו"ת אור לציון (שם) חילק בזה בין 'ברכה לבטלה' ובין 'ברכה שאינה צריכה', שבאופן זה האחרון, כל שיש לו צורך בברכה כדי לצאת ידי שיטות הפוסקים – הרי אין זו ברכה שלא לצורך. [וכעין זה כתב באג"מ (א"ח ח"ד סי' מ אות א), שמותר לגרום לשינוי מקום כדי לברך ברכה הראויה לכתחילה, שכיון שאין יכול לאכול משום שרוצה לצאת ידי הדין דלכתחילה – אין זו ברכה שא"צ]. ויש לומר שהם סוברים שבכגון דא, לשיטת הפוסקים הרי ברכה לבטלה, שהרי מכיון להמשיך לאכול. בדומה למש"כ באור לציון שם כשאכל פחות מכשיעור המחייב ברכה אחרונה, אין לו לברך ברכה ראשונה כשישנה מקומו, שכיון שממשיך ואוכל הרי אם מברך שוב הרי לבטלה, אף שהברכה שמברך חלה על המשך האכילה. וסוברים הם שהוא הדין כשמברך ברכה אחרונה [ומה שהביא שם מדברי הרמב"ם לעניין השלמת ק' ברכות, יפרשו הם כדברי הלח"מ, כמו שהביא שם]. וכן משמע לשון ה"ט (קעט סס"ק א) דכל כי האי הוי "ברכה לבטלה". אמנם בשעה"צ (רטו, יח) כתב ששני דברים שיכול לפטרם בברכה אחת ומברך על כל אחד ואחד, גם זה בכלל ברכה שאינה צריכה. ומשמע שאינה ברכה לבטלה ממש. וצריך לפרש הטעם משום שכך היתה כוונתו מלכתחילה, הלכך הברכה הראשונה לא עלתה על דבר זה, ולכן אין השנייה לבטלה, כי אין לה על מה לחול, אלא שמעיקרא היה יכול לכוון אחרת. עוד בעניין זה – ע"י משנת (ח, מב) שכתב בשם הפמ"ג, במקום שיש מחלוקת בחיוב ברכה, כגון לן בטליתו בלילה, אין נכון לכתחילה לפשוט טליתו ע"ד שלא ללבשה תיכף כדי להתחייב בברכה לכולי עלמא אח"כ כשילבשה. [וצ"ל דלא דמי למ"כ בבאור הלכה (שם) לגבי פשיטת ולבישת ט"ק בבית המרחץ, וכן [בסימן כה ד"ה וטוב] גבי תפילין – דהתם לא הוי ספיקא ממש. צ"ב]. (יוסף דעת)

זבחים ק"ח: "מד-שבע שכבשו שבע נמי שחלקו"

שעברו שבע שנים משהחלו לכבוש, חל על מעשיהם חלות שם 'כיבוש', ורק אז היה שייך לעשות 'חילוק' [כדוגמת מה ששינוי (ב"ב רפ"ג) חזקת הבתים שלש שנים או (שם פ"ק) כמה יהא בעיר ויהא נחשב כאנשי העיר... וכן אין מוקצה לע"ז אלא מוקצה לשבע שנים (תמורה כח): וכיוצא בזה הרבה]. ומעתה אומרים אנו, כשם שהיה צורך מצד הדין לשבע שנים לקבוע שם 'כיבוש', כמו כן היה צריך מצד הדין לשבע שנים שיעברו מאותו היום שהחלו בחילוק, ורק אחרים יוחזק שם החילוק, ואז תחול הקדושה לעניין מצוות התלויות בארץ (וע"ש עוד שבאר מהו גדרו של חלות דין 'כיבוש' וחלות דין 'חילוק'). (יוסף דעת)

זבחים ק"ט. "אל המנוחה – זו שילה. נחלה – זו ירושלים"

יעקב (בראשית מט) **עד כי יבא שילה** – עד כי יבוא לעיר שלותון. 'ירושלים' – לשון ירושה ונחלה, וגם לשון עיר שלום – על שם המנוחה הגמורה (עפ"י רד"צ הופמן ועוד). עוד בעניין שילה וירושלים, ע"ש שם משמאל ראה, תרע"ה. (יוסף דעת)

הדרן עלך מס' זבחים

גופיות כמו שנתבאר בתורה וביארנוהו עוד במאמר הד' מספר מלחמות ה'. [רלב"ג משלי ג טו-טז].
"ודרך חיים תוכחות מוסר" [משלי ו כג], פירש הרלב"ג "התורה היא דרך חיים ר"ל דרך השגת החיים הנצחיים והיא גם כן דרך תוכחות מוסר, והוא לקיחת המוסר במידות ותכונות, וזה כי המצוה והתורה כל אחד מהם מיישר אל דרך החיים ואל תוכחות מוסר".
ובמקומות רבים נוספים בש"ס מצינו שעיקר שכל לימוד התורה הם חיי עולם הבא [ראה ברכות ה ע"א, וכא ע"א ומח ע"ב, ושבת י ע"א, ירושלמי ברכות פ"ז ה"א, ופ"ד ה"א]. [רלב"ג משלי ו כג].

ספקות אלו אפשר גם להסתפק בהם בהלכות ברכות; כגון האוכל בחוץ ועבר למקום אחר, הדין הוא שאם רואה את המקום הראשון אינו מברך שוב, ואם אינו רואה מקומו הראשון – חוזר ומברך. ויש להסתפק באופנים הללו האם נחשב רואה אם לאו. וכיון שעלה ב'תיקו' – לא יברך. ואם יש אדם אחר שלא אכל עדיין, יברך הלה במקום השני ויכוון גם על זה (שו"ת רב פעלים ח"ג יו"ד י"ט).

א. בשפת אמת צדד שבספק הגמ' ישנם שלשה צדדים: שמא כיון שיכול לראות בעמידה, יכול לאכול גם בישיבה, או להיפך; כיון שבישיבה אינו רואה, אף בעמידה אינו אוכל. או שמא כשעומד מותר לאכול וכשיושב אסור. ולכאורה שלושת האפשרויות קיימות אף לעניין ברכות. אך יש לומר כיון שצורת אכילת קודשים כדרך שהמלכים אוכלים, ויש לאכלם בדרך חשיבות, בישיבה, לכן יש צד ללכת אחר מצב הישיבה. אבל בשאר אכילות, עכ"פ כל שרואה את המקום בעמידה בפועל י"ל שאינו מברך. ב. עניין הספק בנחל נראה שאין מקום להסתפק בברכות הנהנין כה"ג, ששם ודאי תלוי במקומו ובמצבו הנוכחי של כל אדם. ורק באכילת קודשים נסתפקו שמא תוך הנחל נכלל בתחום הראיה. ג. יש לעיין בכל כי האי גוונא, כשיש ספק בחיוב ברכה, אם משום מחלוקת הפוסקים או משום ספיקא דדינא כלשהו – האם מותר לכתחילה לעשות דבר הגורם לו להיות מחויב בברכה בוודאי ולברך, או שמא כיון שלפי צד אחד הרי זו ברכה לבטלה, אסור להביא עצמו לחיוב ברכה שלא לצורך. ובשו"ת רב פעלים (ח"ב סוסי"ה) הביא דברי האחרונים בזה ומשמע שנוטה להתיר, ע"ש. וכן בכף החיים (ח, נ) נטה לומר דשפיר דמי לכוון שלא לפטור בברכה דבר המסופק, כדי להתחייב בברכה מוודאי. וצ"ע ממה שכתבו הם בעצמם (בא"ח בהעלותך ב; כה"ח קעח, א יד), לעניין שינוי מקום בסעודה, לחוש לדעת הרמ"א (קעח, ב) שלא לברך ברכה אחרונה וברכה שלפניה.

פרש רש"י: סברא בעלמא היא. וכתב החזו"א (שביעית ס"ח ג'): כגון זה צריך עיון רב, מה ענין כיבוש לחילוק. ובספר בית ישי לגר"ש פיישר שליט"א (ב, ג) באר העניין; הנה יש לתמוה האם רק שבע שנים כבשו, והלא דורות רבים ארך הכיבוש, ומקרא צווח ואומר (ביהושע י"ג, א): והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה – אלא שלאחר שעברו שבע שנים משנכנסו לארץ, החלו להתעסק בחלוקה [וכבר כתב הרמב"ם (תורמות א, ב): "ומפני זה חלק יהושע ובית דינו את כל ארץ ישראל לשבטים אע"פ שלא נכבשה, כדי שלא יהיה כיבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבוש חלקו"]. ואם כן מה פירוש 'שבע שכבשו'? – אלא על כרחק לומר שדין הוא זה שהיה על פי הדיבור, שרק לאחר

מלבד המשמעות הפשוטה ששילה היתה כמנוחה זמנית, כ' 370 שנה, ואילו ירושלים נחלה קבועה וקיימת לעולם, יש מי שכתב לרמז 'נחלה ומנוחה' בשמות המקומות; 'שילה' לשון שלום, שאז הונח להם ושלחו במידת מה מן האויבים. [זהו שאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד" [משלי ג, טז], כלומר שהמיימינים בה ועוסקים בתורה לשמה יזכו לאריכות ימים, והמשמאלילים בה שלא עוסקים בתורה לשמה אף שלא יזכו לאריכות ימים, יהיה להם עושר וכבוד [רש"י]. והרלב"ג פירש [שם ובפסוק הקודם] שמאוסר מאד מי שימצא את החכמה הנרמזת בתורה, ואדם שיוציא ממנה את התבונה הנרמזת בה, כי הכל נרמז בתורה, בימין התורה יהיה אורך ימים כלומר שהשגת החיים הנצחיים זהו פריה, וזה יהיה במה ששייג בה מן החכמה והתבונה, והנה על הכוונה השנית ישיג בה עושר וכבוד, כי מצד ההשגחה האלקית שתדבק באדם בעבודה ימשכו לו גם כן טובות